

“พืชหลังนาทางเลือกเพื่อความยั่งยืน” ทางรอดใหม่ของภาคเกษตรไทย

- แนวทาง“พืชหลังนาทางเลือกเพื่อความยั่งยืน” ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการปลูกพืชใช้น้ำน้อยที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาการทำนาเพียงอย่างเดียว เพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ และการใช้ทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- การปลูกพืชหลังนาช่วยเปลี่ยนพื้นที่ว่างหลังการทำนาให้กลายเป็นโอกาส สร้างรายได้เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ใช้น้ำเฉลี่ยเพียง 250–700 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ เช่น ถั่วเขียว ถั่วลิสง ถั่วฝักยาว มันเทศ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ चना กวางตุ้ง แตงกวา มะระ จีน พริก เห็ดฟาง ดอกดาวเรือง และแตงโม เป็นต้น
- เกษตรกรจะต้องพิจารณาเลือกชนิดพืชที่เพาะปลูกให้เหมาะสมทั้งการผลิต และการตลาด โดยเลือกจากเมนูพืชทางเลือก ที่นำเสนอชนิดพืชปริมาณการใช้น้ำ ต้นทุน และรายได้ ตอบโจทย์การปรับตัวภาคการเกษตรในอนาคต

พืชใช้น้ำน้อย ทนแล้ง “น้ำน้อยก็ปลูกได้” - ใช้น้ำน้อย - ลงทุนน้อย - ลดความเสี่ยงภัยแล้ง	
ถั่วเขียวผิวมัน	จุดเด่น - ฟื้นฟูดิน โตเร็ว - อายุเก็บเกี่ยว 75-90 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 350 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 2,000-3,600 บาท/ไร่ - ผลผลิต ประมาณ 150-220 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 54-55 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 5,000-7,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 1,400-5,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ช่วยตรึงไนโตรเจนในดิน เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และลดการใช้ปุ๋ยไนโตรเจน

<u>ถั่วลิสง</u>	จุดเด่น - ทนแล้ง พื้นฟูดิน ต้นทุนต่ำ - อายุเก็บเกี่ยว 90-120 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 400 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี ไม่ทึบน้ำขัง รายได้ - ต้นทุน 10,000-14,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 300-640 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 30-70 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 18,000-24,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 4,000-14,000บาท/ไร่ ประโยชน์ - ช่วยตรึงไนโตรเจนในดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุ และลดการใช้ปุ๋ยไนโตรเจน
<u>มันเทศญี่ปุ่น</u>	จุดเด่น - พื้นฟูดิน โตเร็ว - อายุเก็บเกี่ยว 100-120 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 700 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วนปนทราย ดินโปร่ง ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 5,000-9,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 2,000-4,000 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 15-27 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 30,000-90,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 21,000-85,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ทนแล้ง ตลาดหลากหลาย
<u>ข้าวโพด</u>	จุดเด่น - ตลาดรองรับชัดเจน - อายุเก็บเกี่ยว 70-75 วัน

	การใช้น้ำ - ประมาณ 400 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วน ดินร่วนเหนียว หรือดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 4,000-8,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 1,500-2,500 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 12-13 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 18,000-32,500 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 10,000-30,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ลดการใช้น้ำเมื่อเทียบกับนาปรัง
--	---

พืชผักอายุสั้น รายได้เร็ว “ปลุกไวกะเก็บไว สร้างรายได้หลังนา” - รายได้เร็ว - เหมาะกับเกษตรกรรายย่อย - ตลาดบริโภคต่อเนื่อง	
กะน้า	จุดเด่น - โตเร็ว ตลาดต้องการสูง ปลุกง่าย - อายุเก็บเกี่ยว 45-55 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 300 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วน อุดมสมบูรณ์ ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 6,000-10,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 2,000-4,000 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 14-20 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 28,000-80,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 18,000-74,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ใช้พื้นที่หลังนาให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ระยะสั้น

<u>ถั่วฝักยาว</u>	จุดเด่น - เก็บผลผลิตได้หลายรอบ - เริ่มเก็บเกี่ยว 45-50 วัน และทยอยเก็บเกี่ยวต่อเนื่อง การใช้น้ำ - ประมาณ 400 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 10,000-11,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 1,500 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 15-30 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 22,500-45,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 12,000-35,000บาท/ไร่ ประโยชน์ - ทนแล้ง พื้นฟูดิน และสร้างรายได้ต่อเนื่องจากการเก็บเกี่ยวหลายครั้ง
<u>กวาดำ</u>	จุดเด่น - อายุสั้น ปลูกง่าย - อายุเก็บเกี่ยว 30-35 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 300 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วน ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 5,000-8,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 2,500-3,500 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 20-36 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 50,000-126,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 42,000-121,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ใช้น้ำน้อย เหมาะฤดูแล้ง
<u>แตงกวา</u>	จุดเด่น - โตเร็ว เก็บขายได้ทุกวัน - อายุเก็บเกี่ยว 25-30 วัน

	การใช้น้ำ - ประมาณ 560 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วนปนทราย อินทรีย์วัตถุสูง รายได้ - ต้นทุน 7,000-12,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 3,000-6,000 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 12-30 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 36,000-180,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 24,000-173,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ลดการใช้น้ำเมื่อเทียบกับนาปรัง
<u>มะระจีน</u>	จุดเด่น - ราคาดี เก็บผลผลิตต่อเนื่อง - อายุเก็บเกี่ยว 50-60 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 500 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วน ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 8,000-15,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต/ไร่ 5,000-6,000 กิโลกรัม - ราคาขาย 40-44 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 200,000-264,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 185,000-256,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ลดการใช้น้ำเมื่อเทียบกับนาปรัง
<u>พริก</u>	จุดเด่น - ราคาดี เก็บเกี่ยวได้นาน - อายุเก็บเกี่ยว 70-90 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 700 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม

	รายได้ - ดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย อินทรีย์วัตถุสูง - ต้นทุน 10,000-20,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 3,000- 4,000 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 50- 65 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 150,000-260,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 130,000-250,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ลดการใช้น้ำเมื่อเทียบกับนาปรัง
<u>เห็ดฟาง</u>	จุดเด่น - ใช้ฟางข้าวสร้างมูลค่า - อายุเก็บเกี่ยว 10-15 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 300 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ วัสดุเพาะที่เหมาะสม - ฟางข้าวสะอาด ระบายอากาศดี ความชื้น 65-75% รายได้ - ต้นทุน 4,000-10,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 300-600 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 140-160 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 42,000-96,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 32,000-92,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ลดการเผาฟาง ลด PM2.5
<u>ดอกดาวเรือง</u>	จุดเด่น - รายได้ต่อเนื่อง - อายุเก็บเกี่ยว 60-75 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 450 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วน ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 8,000-15,000 บาท/ไร่

	- ผลผลิต 300,000 ดอก/ไร่ - ราคาขาย 1-2 บาท/ดอก - รายได้รวม 300,000-600,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 285,000-592,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ใช้น้ำน้อย เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ ดึงดูดแมลงผสมเกสร
แตงโม	จุดเด่น - รายได้/ไร่สูง เก็บเกี่ยวเร็ว ตลาดต้องการต่อเนื่อง - อายุเก็บเกี่ยว 60-75 วัน การใช้น้ำ - ประมาณ 650 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ดินที่เหมาะสม - ดินร่วนปนทราย ระบายน้ำดี รายได้ - ต้นทุน 8,000-15,000 บาท/ไร่ - ผลผลิต 3,000-6,000 กิโลกรัม/ไร่ - ราคาขาย 6-12 บาท/กิโลกรัม - รายได้รวม 18,000-72,000 บาท/ไร่ - ผลตอบแทนสุทธิ 10,000-57,000 บาท/ไร่ ประโยชน์ - ใช้น้ำน้อย เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พื้นที่

หมายเหตุ

- ข้อมูลต้นทุน ผลผลิต ราคา รายได้ และผลตอบแทน เป็นค่าประมาณ ซึ่งอาจแตกต่างกันตามพื้นที่ พันธุ์พืช วิธีการผลิต ต้นทุนการผลิต สภาพภูมิอากาศ และช่วงเวลาการจำหน่ายผลผลิต
- ปริมาณการใช้น้ำเป็นค่าประมาณตลอดฤดูปลูก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดดิน สภาพอากาศ วิธีการให้น้ำ และการจัดการแปลงปลูก
- เกษตรกรควรศึกษาความต้องการของตลาดและวางแผนการผลิตก่อนตัดสินใจปลูก เพื่อให้สอดคล้องกับช่วงเวลาการเก็บเกี่ยวและความต้องการของผู้บริโภค
- การเลือกปลูกพืชควรพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ แหล่งน้ำ และศักยภาพในการบริหารจัดการของเกษตรกร
- ข้อมูลดังกล่าวเป็นค่าเฉลี่ยหรือค่าประมาณจากแหล่งข้อมูลวิชาการและข้อมูลภาคสนาม ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงตามพื้นที่ พันธุ์พืช การจัดการแปลง สภาพภูมิอากาศ และสถานการณ์ตลาดในแต่ละช่วงเวลา

แหล่งข้อมูล

- กรมส่งเสริมการเกษตร
- กรมวิชาการเกษตร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.)
- ข้อมูลราคาสินค้าเกษตรเฉลี่ยจากตลาดกลาง